

zötti darabnagyságnál ez akár 71⁰/₀-ot is kitehet (700—800 m-es közelítési távolságnál).

Lényeges problémát jelent a nyári kitermelés, különösen bükk esetében. A negatív hatásokat nagyrészt ki lehet küszöbölni a technikai színvonal emelésével, az úthálózat kiépítésével, a kitermelések célszerű ütemezésével annak érdekében, hogy az állományban minél kevesebb kár essék. Ebben az esetben a nyári kitermelések előnyei az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozó ipar számára túlsúlyba kerülnek. Az élőmunka és az eszközök jó kihasználása nyáron különösen fontos.

Az új munkamódszer bevezetése és a munkák erdőből felkészítőtelepre való áthelyezése néhány, nagyon kedvező körülménnyel járt. Elsősorban javultak az ergonómiai mutatók. Javultak a dolgozók szociális és munkakörülményei, csökkent a munka nehézségi foka, a munkahelytől való távolság, megteremtődtek a dolgozók jobb ellátásának feltételei, csökkent a balesetek és betegségek gyakorisága. Általában nőtt a munkások kulturális és a termelési folyamat technológiai színvonala. Hatékonyabb és gazdaságosabb a faanyag szállfában, vagy hosszúfában való közelítése és szállítása, jobban kihasználhatók a gépesítés lehetőségei, a munkaerő csökkenése ezáltal kiegyenlíthető. Élesen megmutatkozik ez a sarangolt választékok szállítási arányának csökkenésében. A sarangolt választékok felkészítésének és kezelésének felkészítőtelepre való áthelyezése következtében ennek munkaidő-szükséglete 10—30⁰/₀-kal, a hasításé 20—40⁰/₀-kal, a közelítésé 35—60⁰/₀-kal és a szállításé 10—35⁰/₀-kal csökkent.

A munkák felkészítőtelepre való áthelyezése ezzel egyidőben jelentős faanyag-megtakarítással járt, tökéletesedett a választékolás és a számbavétel, emelkedett a faanyag használati értéke. Ezen előnyök pénzügyi kihatása különböző a felkészítőtelepek beruházási költségei és a munkafolyamatban elért megtakarítások függvényében. A legkedvezőbb ökonómiai hatás attól várható, hogy a kitermelő és feldolgozó ágazat szorosan együttműködik a legfejlettebb technika alkalmazásában, így a munkák jelentős része felkészítőtelepre vihető, és a választékok szállítása minimális munkaráfordítással jár.

IVÁNCICS LAJOS

A VADKÁROKRÓL

Az „erdő és vad” kapcsolata mind Magyarországon, mind számos más országban, a szakembereket érdeklő aktuális kérdések egyike. Az erdő fafajösszetételének, szerkezetének változása, a nagyvadállomány mennyiségi növekedése sok egyéb problémával együtt, erdőművelésünk igen fontos tényezőjévé vált. A tartamos és biztonságos fatermesztés, az erdő egyéb funkcióival egyetemben, óriási felelősséget ró a szakemberekre, jelentősége ma még beláthatatlan. Nem véletlen tehát, hogy ismételten felszínre kerül, nagyobb hangsúlyt kap az erdőben élő nagyvad és az általa okozott kár kérdése.

A mező- és erdőgazdálkodás fejlődése jelentősen befolyásolja a kár alakulását. Bizonyos fajok élettere, lehetősége nőtt, másoké csökkent. A korábbi kis parcellák — legyenek azok mezőgazdasági vagy erdőgazdasági területek — a maguk változatosságával, szétszórtságával, sokféleségével, a vadkárt előnyösen befolyásolták. Ma a nagy monokultúrák esetében mind a kárelhárítás,

mind a vadászat lehetősége lényegesen kisebb. A sok termesztett faj, fajta lecsökkent, a vadkár koncentráldott. A mezőgazdaságban a zavartság csökkent, ugyanez nem mondható el az erdőgazdálkodásról. A gépesítés, az erdőgazdálkodás iparosodása, szolgáltatásai iránti kereslet növekedése, az életszínvonal és a vadászok létszámának emelkedése új helyzetet teremt. A fejlődés tehát kedvezőbb élethez nyújt a károsító vadfajoknak. A felszökött vadlétszám a helyzetet tovább rontja.

Az egyes országokban a vad által okozott károkat különféle képpen ítélik meg. Nemcsak az erdészeti szakemberek, de vadászok, sőt legmagasabb vadászati testületek is megállapítják, az igen tekintélyes károkat látva, hogy az erdő és vad kapcsolatát új alapokra kell helyezni. Szinte mindenki egyetért abban, hogy a vadkárak valóban jelentős gondot okoznak és sokszor az „erdő létét fenyegető mértékben” jelentkeznek. Szükségesnek tartják, hogy a vadkárak számszerű értékelésének lehetőségét tisztázzák, nem vitatva el a nagyvad erdőhöz, élethez való jogát. Egyes külföldi szerzők véleménye az, hogy az erdő tulajdonosának el kell tűrnie a vadkárt, ha a kár az erdészeti termelési érték öt százalékát nem haladja meg. A kimutatott kár a tulajdon és az érdekeltségi viszonyok függvénye.

Magyarországon ma még nincs a vadkárbecslés és -nyilvántartás megnyugtató módon rendezve. A mezőgazdasági károk felmérése több vonatkozásban előbbre tart, mint az erdei károké. Bár a leggyakoribb, ún. „átalánydíjas” szerződések gyakorlata bebizonyította, hogy sok esetben sérti a mezőgazda, illetve a vadászatra jogosult érdekeit, kétségkívül mindkét fél részére kényelmes megoldás. Hibája, hogy a közös célt, a keletkezett kárt nem csökkenti. A vadgazda nem szívesen védekezik, mert miért zavarja el a vadat attól a terménytől, amiben a kárt már előre kifizette? Ugyanakkor számos termelőszövetkezet, amely valamilyen oknál fogva elesett a vadkár címén befolyt összegtől, komoly nehézségbe került.

Az erdei károk vonatkozásában sem megnyugtató a helyzet. Nincs megfelelő becslés és nyilvántartás, még nagyságrendjét tekintve sem.*

Egyik legjelentősebb erdei károsítás a lehullott mag felszedése, illetve a természetes felújítás megakadályozása. Mióta a magarak magasra szöktek bebizonyosodott, hogy bár kisebb-nagyobb mértékben, de szinte minden évben van bizonyos magtermés. Ha elmarad a természetes felújítás, a sokkal drágább mesterséges felújítást kell alkalmazni, aminek eredménye a megnövekedett erdősítési költség, a célállománytól eltérő, könnyebben előállítható csemetével történő erdősítés, értéktelenebb állomány létrejötte.

A fiatalosok visszarágása az erdőgazdát talán a legjobban érinti, mert a műszaki átvételt késlelteti, hátralékos erdőrészletek esetén bírságra kötelezhetik. Ha például egy nyolc éve telepített erdeifenyves csak négyéves fiatalos képét mutatja, a gazdálkodót ért kár viszonylag könnyen kiszámítható. Itt nem elsősorban az átvételi egységárakban kell számolnunk, hiszen a létrehozott erdő értéke az említett összegben aligha tükröződik. Bizonyos erdőértékszámítási módszerekkel közelebb juthatunk a tényleges kár értékéhez, még akkor is, ha a kalkuláció sok bizonytalansággal terhelt.

A műszakilag átadott, befejezett erdősítésekben keletkezett kárról ritkán esik szó. Itt a fő károsítási forma a hántás, amelynek következménye az előhasználati faanyag gyengébb minősége.

* A vadkárbecslési útmutató elkészült. Az OEE szakosztályai megvitaták. Az MTA—MÉM erdészeti bizottsága is megtárgyalta. Várható, hogy rövid időn belül a gyakorlat rendelkezésére áll. (A szerkesztő.)

Az említett kárféleségek az általam vizsgált fenyő monokultúrákban igen jelentősek voltak. Megjegyzendő, hogy a gazdálkodóegységek némelyikénél a fiatalosokban a fenyvesek részaránya a nyolcvan százalékot is meghaladja.

Alapelvként mondhatjuk el, hogy ha az erdőben táplálkozó vad által elfogyasztott anyagi érték a vadászati ágazat oldalán nem vagy csak részben térül meg, akkor népgazdasági szinten kár keletkezik. Az olaj árának minden fantáziát meghaladó emelkedése ráirányította a figyelmet a fára, mint az új-ratermelhető nyersanyagok egyikére. Mindez oda vezetett, hogy a fa árának világszerte olyan mérvű emelésére került sor, amely csak az olaj árrobbanásához hasonlítható.

Köztudott, hogy bizonyos összefüggés van a vadlétszám, illetve az általa okozott károsítás között. Az okszerű vadgazdálkodás reális állományismeretet feltételez. Az előző évi adatokat tükröző „becslési mód” nem egyedi, hanem általános gyakorlat országszerte. Az így megállapított vadlétszám a gazdálkodóegységektől különféle csatornákon az országos összesítőig eljutva, számos hibával terhelt. Pedig több figyelmet érdemelne híres és értékes nagyvadállományunk, hiszen az apróvadra hosszabb távon aligha építhetünk. Köztudott, hogy például a jövő apróvadjának kikiáltott fácán, a nagyszámú kibocsátások ellenére rohamosan fogy. Apróvadállományunk mindent összevetve, mélypontra jutott. Hiába van világszínvonalú csibetermelés, miközben az apróvad élőhelye, otthona megsemmisül.

A nagyvad vonatkozásában gondjaink főként a túlszaporodott állomány kézben tartásából fakadnak. Úgy gondolom, a vadászati kutatás e tekintetben sok meglepetést tartogat még. Egyik legfontosabb kutatási témának a szarvaspopuláció dinamikáját, a szaporulat ivari megoszlását, szaporodási együththató megállapítását tartom. A szarvas, mint reprezentáns nagyvadunk, nagy expanzióban van országszerte. Működési területemen végzett vizsgálatok szerint, szaporodási együththató 0,9, a született borjak pedig 61⁰/₀-ban nő- és 39⁰/₀-ban hímivarúak voltak. Csak ez lehet a magyarázata annak, hogy a tehenek javára eltolódott lelövési számok ellenére sem tudtuk a szarvas ivararányát a bikák javára eltolni. Megfeledkeztünk arról is, hogy a jelenlegi kiemelkedő vadászati eredményeink bizonyos szakmai hozzáértésen túl a nagyvadállomány számszerű kiteljesedésében is keresendők. „A vadgazdálkodás távlati irányelvei” című kiadvány az elmúlt tíz év eredményeit értékelte. A számokból kitűnik, hogy az ország nagyvadállománya az irányelvekben megjelölt mennyiségektől esetenként 200—300⁰/₀-kal eltér.

Nagyvad esetében talán a legfontosabb probléma a túlszaporodott állomány kártétele. Közös célunk aligha lehet kisebb, mint az erdőterülethez kötött, megfelelően tervezett, végrehajtott és ellenőrzött, az erdőgazda érdekeinek prioritását biztosító, szakszerű vadgazdálkodás.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: Dr. Dózsa József tanszékvezető főiskolai tanár, Szeged; Gunda Mihály erdőmérnök, EFE, Sopron; Iváncsics Lajos vadászati előadó, Nova; Jérôme René nyugdíjas, Budapest; Mátrabérci Sándor osztályvezető-h., Zalai EFAG, Nagykanizsa; Mészáros Gyula Üzemtervezési Iroda vezető, Veszprém; dr. Papp László ny. tud. tanácsadó, Kecskemét; dr. Páll Miklós erdőműv. oszt. vez., Zalai EFAG, Nagykanizsa; Sitkey Judit tud. ügyintéző, ERTI, Budapest; Soós Zoltán erdőfelügyelő, Kecskemét; Szabó Béla erdészettervező, Bak; dr. Szemerédy Miklós erdőműv. oszt. vez., Felsőtiszai EFAG, Nyíregyháza; Szoták Ferenc term. igazgatóh., Gemenci ÁEVAG, Baja; dr. Tóth Béla tud. tanácsadó, ERTI, Püspökladány; Tóth István nyugdíjas főmérnök, Vác.